

**Leoš Janáček. Folkloristické dílo (1891–1928).
Recenze, statě, přednášky, předmluvy, studijní
poznámky, agenda, membra disjecta. Eds. Jarmila
Procházková, Marta Toncrová a Lucie Uhlíková.
(= Souborné kritické vydání díla Leoše Janáčka, řada I/3-2).
Brno: Editio Janáček, 2020. 599 s. ISBN 978-80-904052-6-4**

Koncem roku 2020 uzavřelo vydavatelství Editio Janáček první řadu Souborného kritického vydání díla Leoše Janáčka v pořadí již druhým svazkem zaměřeným na Janáčkovu folkloristické dílo. Do tisku jej edičně připravily tři vědecké pracovnice Etnologického ústavu AV ČR – Jarmila Procházková, Marta Toncrová a Lucie Uhlíková. Oproti prvnímu svazku, který představil texty z oblasti hudební folkloristiky (studie, recenze, fejetony a zprávy vydané v dobových periodikách) publikované v Janáčkově době, nabízí druhý svazek mnohem různorodější materiál, jenž se z různých příčin za skladatelova života zveřejnění nedočkal: dokončené i rozpracované stati, recenze, koncepty, poznámky k přednáškám, fragmenty větších studií apod. Oba folkloristické svazky tak doplnily již dříve vydané dva svazky Janáčkovy díla literárního a dva svazky díla teoretického.

Druhý folkloristický svazek je rozčleněn do pěti bloků podle tematického zaměření a podle povahy jednotlivých písemností. Výsostné místo mezi Janáčkem nepublikovanými pracemi zaujímá několik konceptů jeho úvodu k *Moravským písním milostným*. Leoš Janáček již

v době svého působení v čele Pracovního výboru pro českou národní píseň na Moravě a ve Slezsku nastínil teoretický úvod chystané písňové edice, která se měla stát prvním vědeckým výstupem z materiálu, jenž byl na území Moravy nashromážděn v rámci sběratelské a ediční akce *Lidová píseň v Rakousku (Das Volkslied in Österreich)*. V úvodní studii k *Moravským písním milostným* je tedy možné spatřovat určité vyústění Janáčkovy dlouholeté práce, reflexi jeho specifického náhledu na problematiku lidové písně a také četných zkušeností z terénu. O zvláštním postavení Moravských písní milostných, vydávaných po sešitech v letech 1930–1937 (tedy až po skladatelově smrti), je v rámci druhého svazku Folkloristického díla detailně pojednáno také v samostatné úvodní kapitole z pera Marty Toncrové a Lucie Uhlíkové. Je pomůckou pro zorientování se ve složité genezi Janáčkovy úvodního pojednání, které se dochovalo v mnoha verzích.

Blok „Agenda, referáty“ obsahuje výběr z rozsáhlejšího fondu písemností souvisejících především s Janáčkovými aktivitami coby předsedy Pracovního výboru pro českou národní píseň na Moravě a ve Slezsku a po-

sléze předsedy moravsko-slezského výboru Státního ústavu pro lidovou píseň. Mimo jiné sem byly zařazeny žádosti o finanční podporu sběratelské činnosti adresované různým institucím, zápis z první schůze moravsko-slezského pracovního výboru, zprávy o aktivitách výboru, návrhy edičních zásad podniku Lidová píseň v Rakousku i připravované metodické pokyny určené Janáčkovým spolupracovníkům. Nechybí zde ani koncept žádosti o ediční autonomii výboru z roku 1918, v níž je zdůrazněna snaha shánět potřebné finanční prostředky pro vydání písní nezávisle na postupu vídeňského ústředí. Zařazeno je také v oblasti moravské etnomuzikologie dobře známé Janáčkovy odmítnutí žádosti o zaslání doposud nashromážděného písňového materiálu do Vídně, opět z roku 1918. Kromě výčtu důvodů tohoto rozhodnutí, které přispělo k zachování celého shromážděného písňového materiálu a umožnilo jeho další rozšiřování či odborné zpracovávání ze strany pracovníků nástupnických institucí (Státního ústavu pro lidovou píseň, Kabinetu pro etnografii a folkloristiku, Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV, a konečně dnešního Etnologického ústavu AV ČR), uvádí Janáček také podrobnou bilanci počtu sesbíraných písňových záznamů do roku 1917.

Vzhledem k době vzniku Janáčkových textů, ale také s ohledem na to, že skladatel ve svém psaném projevu využíval velmi specifické jazykové obraty a „vypůjčoval“ si mnohé ter-

míny z jiných vědních oborů, bylo zapotřebí podrobit jeho texty důkladnější jazykové revizi. V této oblasti se na zpracování recenzovaného svazku podílel významný bohemista Dušan Šlosar (1930–2020), který se již vydání bohužel nedožil.

Vedle podrobných komentářů k jednotlivým textům (včetně německých a anglických regest ke každému z nich) doplnily editorky Janáčkovy texty řadou rejstříků usnadňujících čtenáři vyhledávání v jednotlivých písemnostech podle osobností, institucí, aktivit, lokalit, dále podle písňových incipitů, názvů tanců či Janáčkových literárních a hudebních děl. Ojedinelý je v rámci první řady Janáčkovy souborného díla editorkami zpracovaný jmenný heslář přinášející informace o osobách, institucích či aktivitách zmíněných v Janáčkových textech zařazených jak v prvním, tak ve druhém svazku Folkloristického díla. Vypracováno bylo více než 250 hesel, které nejen osvětlují, kdo byl kdo, ale také opravují mnohé omyly uvedené ve starších pracích.

Druhý svazek z edice Souborného kritického vydání díla Leoše Janáčka dává možnost více nahlédnout „pod pokličku“ Janáčkových badatelských či organizátorských aktivit a poskytuje mnohé zajímavé detaily z období formování střeoevropské hudební folkloristiky. Zpřístupněním Janáčkových folkloristických textů (některé z nich jsou zveřejněny zcela poprvé) tak Editio Janáček uzavřelo

jednu etapu badatelské práce, další se však právě nyní otevírá. Bohatá studnice poznatků a postřehů tohoto významného skladatele, teoretika,

publicisty, ale také sběratele a znalce (nejen) moravského hudebního a tanečního folkloru je totiž neustále inspirující.

Ondřej Volčák (*Ústav evropské etnologie, FF MU, Brno*)

**Daniela Stavělová – Therese Jill Buckland (eds.).
Folklore Revival Movements in Europe post 1950.
Shifting Contexts and Perspectives. Institute of
Ethnology of the CAS: Prague, 2018. 384 s.
ISBN 978-80-88081-22-7**

V říjnu 2017 uspořádal Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci s Katedrou tance HAMU mezinárodní konferenci zaměřenou na taneční a hudební folklor, respektive folklorismus v Evropě po roce 1950. Samotná konference proběhla v rámci výzkumného projektu EÚ AV ČR *Tíha a beztíže folkloru: folklorní hnutí ve druhé polovině 20. století*. V návaznosti na tuto konferenci vznikla publikace, která poskytuje vhled do fenoménu folklorního revivalu v Evropě po roce 1950, tak jak se odrážel v tvorbě hudebních a zejména tanečních souborů. Ty v poválečném období různým způsobem zpracovávaly místní lidové hudebně taneční projevy nebo k nim odkazovaly prostřednictvím nové autorské tvorby hledající inspiraci ve skutečně nebo domněle autentických lidových tradicích.

Kniha je rozdělena do čtyř tematických celků. První oddíl (*Politicizing Folklore*) se zabývá folklorními hnutími v zemích bývalého socialistického blo-

ku, kterým je ostatně věnována více než polovina z třiadvaceti příspěvků celé knihy. Jak je všeobecně známo, ve východním bloku byl folklor podporován socialistickým zřízením, silně politizován a byly zde patrné tendence i do této zájmové umělecké činnosti vpravit prvky komunistické, respektive marxisticko-leninské ideologie. Jak ukazuje etnochoreolog Egil Bakka ve své stati o norském hnutí lidového tance v politické perspektivě, mělo norské folklorní hnutí podobnou politickou podporu, ovšem oproti socialistickým zemím v Norsku neexistovala úzká návaznost na jednu konkrétní politickou stranu. V příspěvcích v této části můžeme sledovat společné znaky provozování folkloru v socialistických státech. Kromě státní podpory, politizace i institucionalizace se folklorní uskupení příznačně stávala „vývozním artiklem“ kultury dané země. Výjimkou je příspěvek Iivi Zájedové, který se věnuje folklornímu hnutí uprchlíků z Estonska před sovětskou okupací